

Nr 51

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av 22 § 2 mom. regeringsformen; given Stockholms slott den 13 januari 1956.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlägga härvid fogat förslag till ändrad lydelse av 22 § 2 mom. regeringsformen.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

Utredning pågår om lämpliga åtgärder i syfte att nedbringa regeringsrättens arbetsbörda. Därvid överväges bestämmelser om fullföljdstillstånd, i analogi med vad som gäller för rätten att få mål prövat av högsta domstolen. För att icke en övergång till en dylik ordning skall hindras av regeringsformens stadgande om regeringsrättens sammansättning, föreslås en ändring av detta stadgande.

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av 22 § 2 mom. regeringsformen*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

§ 22.

2:o. I regeringsrätten kunna mål prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre av dem äro om slutet ense.

2:o. I regeringsrätten kunna mål prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre av dem äro om slutet ense. *I den ordning 87 § 1 mom. stadgar bestämmes antalet regeringsråd som skola delta vid behandling av fråga, huruvida talan må komma under regeringsrättens prövning, där enligt författningarna särskilt tillstånd därtill kräves.*

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari 1956.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDEŃ, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *ändring i regeringsformens stadgande om domförhet i regeringsrätten*. Föredraganden anför följande.

Enligt 18 § regeringsformen skall Konungens rätt att pröva och avgöra besvär, som jämlikt författningarna må fullföljas hos Konungen i statsdepartementen, i den omfattning, som bestämmes i särskild lag, uppdragas minst sju av Konungen utnämnda personer, som förvaltat civil beställning samt däruti ådagalagt insikt, erfarenhet och redlighet. De kallas regeringsråd och utgör Konungens regeringsrätt. I 22 § 2 mom. regeringsformen stadgas, att i regeringsrätten mål kan prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre av dem är ense om slutet.

Närmare bestämmelser om regeringsrättens behörighet, sammansättning och tjänstgöring meddelas i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt samt i lagen den 30 maj 1952 om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Tillströmningen av mål till regeringsrätten har alltsedan början av 1940-talet visat en i stort sett oavbruten ökning. Den ökade arbetsbördan har, trots vidtagna motåtgärder, lett till att en betydande balans uppkommit av oavgjorda mål, huvudsakligen taxeringsmål. För dessa förhållanden har jag närmare redogjort vid anmälan i statsrådet den 4 januari i år av fråga om remiss till lagrådet av förslag till ny lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal. Jag tillåter mig hänvisa till vad jag därvid anförde. Som jag då även påpekade medför den eftersläpning i regeringsrättens arbete med taxeringsmålen, som blivit en följd av måltillströmningen, stora olägenheter såväl för den enskilde skattskyldige som för det allmänna.

För att möta den ökade arbetsbördan inom regeringsrätten har i olika omgångar antalet regeringsråd provisoriskt ökats utöver det antal av sju,

som föreskrives i 1909 års lag. År 1946 förstärktes sålunda regeringsrätten med tre ledamöter och 1952 ökades antalet ledamöter till tretton. Ett regeringsråd skall emellertid enligt gällande bestämmelser tjänstgöra i lagrådet. Enligt det nyssnämnda, den 4 januari i år till lagrådet remitterade lagförslaget skall regeringsrätten för tiden till och med den 30 september 1960 eller den tidigare dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, bestå av sexton regeringsråd.

Vid sidan av dessa successiva förstärkningar av regeringsrätten överväges åtgärder för att minska tillströmningen av mål, i första hand taxeringsmål, till regeringsrätten. Chefen för finansdepartementet har efter vissa förberedande undersökningar under fjolåret tillsatt en utredning i detta ämne. Utredningen skall i första hand undersöka möjligheten av att föreskriva någon form av fullföljdstillstånd som förutsättning för att taxeringsmål skall få bringas under regeringsrättens prövning. Alternativa anordningar för att begränsa tillströmningen av taxeringsmål bör dock icke lämnas alldeles obeaktade. Utredningen äger även pröva, om fullföljdsbegränsningen bör avse jämväl vissa andra finansmål. Enligt vad utredningen meddelat kan dess arbete väntas bli avslutat tidigast under senare delen av år 1956.

I skrivelse den 20 december 1955 har utredningen anfört, att den kan tänkas komma fram till att prövningen av frågor om rätt att fullfölja talan hos regeringsrätten bör anförtros en avdelning av domstolen, bestående av tre regeringsråd. Ett sådant system förutsätter dock att stadgandet i 22 § 2 mom. regeringsformen om domförhet i regeringsrätten ändras. Ehuru utredningen ännu ej hunnit taga slutlig ställning till frågan om tillståndsprövning, finner utredningen dock önskvärt, att förslag om grundlagsändring på denna punkt framlägges för 1956 års riksdag. Ändringen, som av utredningen betecknas som en beredskapsåtgärd, bör enligt dess mening ske i den form, att hinder ej möter att framdeles föreskriva villkor om tillståndsprövning även i andra mål än skattemål, om så skulle finnas lämpligt. Utredningen har vid sin skrivelse fogat ett utkast till sådan grundlagsändring.

Jag är självfallet icke nu beredd att taga ställning till frågan, om en fullföljdsbegränsning bör genomföras och i så fall hur reglerna härom bör närmare utformas. Jag vill erinra om att frågan om en fullföljdsbegränsning i taxeringsmål har ett nära samband med hur taxeringsarbetet är ordnat i taxeringsnämnd och prövningsnämnd. I detta ämne har 1955 års taxeringssakkunniga nyligen framlagt ett förslag, som ännu icke blivit föremål för statsmakternas ställningstagande.

Om rätten att bringa ett mål under regeringsrättens prövning skall inskränkas, ligger det dock nära till hands att anknyta till de regler som i motsvarande hänseende gäller för högsta domstolen. Enligt rättegångsbalken må talan mot hovrätts dom i allmänhet icke komma under högsta domstolens prövning med mindre högsta domstolen meddelat parten tillstånd

härtill. Vid behandling av fråga om prövningstillstånd deltar endast tre justitieråd.

Såsom utredningen framhållit kan det bli aktuellt att genomföra en liknande ordning för regeringsrättens del. Emellertid möter här det hindret, att 22 § 2 mom. regeringsformen kräver att minst fyra regeringsråd deltar vid avgörandet av mål.

För att icke genomförandet av det förslag, som utredningen kan komma att framlägga, skall bli fördröjt, vill jag därför lika med utredningen förorda att för årets riksdag framläggas förslag till sådan ändring i regeringsformen 22 § 2 mom., att hinder icke möter mot att i allmän lag bestämma regeringsrådets antal till lägre än fyra vid handläggning av fråga om fullföljdstillstånd. En sådan åtgärd innebär icke att ställningstagandet till utredningens blivande förslag föregripes. Inom justitiedepartementet har utarbetats förslag till erforderlig ändring i regeringsformen i huvudsaklig överensstämmelse med det av utredningen överlämnade utkastet.

Föredraganden hemställer härefter, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till prövning i grundlagsenlig ordning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Torsten Johansson

Stockholm 1956. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner
580053